

BENCSIK ORSOLYA

Az óceán helyett a föld*

Gonda Gézának és Nicolás Müllernek

Ha megöregszem, olyan helyen szeretnék lakni, ahol csak ötven család él meg négyszáz szarvasmarha. Mondjuk Andrinban egy sárga, aprólevelű mimózafa mellett, aminek őstét egy, az ex-jugoszláv tengerparton, az Adria montenegrói térségében nevelkedett, nehéz illatú fácskával keresztezték, az ő mesterséges nászukkal nemesítették. Soha nem jártam Spanyolországban, nem is beszélem a nyelvet. Nincs jó nyelvérzésem, öregségemre se fogok megtanulni spanyolul, nem fogok beszélgetni az ottlakókkal, helyette kézzel mutogatok, tapogatok, simogatok majd. Úgy képzelem, nem fogja zavarni őket az érintésem. Kicsi, puha kezem van, májfoltosan, ráncosan is az marad. Az ötven család (a vagy százötven spanyol) nem rezen össze, nem húzza, nem csukja össze magát, mint a tél végén virágzó mimózafa levele. Ezeket a leveleket azóta ismerem, amióta anyám tivati rokonai a nyolcvanas évek végén a beérkező hajnali vonattal magukkal hozták a bácskai alföldre. Minden februárban, a Herceg Novi-i Mimózafesztivál után halott mimózákat raktunk a szobákba. Azóta tudom, hogy a levágott, poros, csüngő virágokkal együtt fehér, zizegő papírba kell csomagolni őket. A leggyöngébb fuvallattól is óvni kell, és nemcsak a szomjas, hosszú úton kell szépen becézgetni, hanem akkor is, amikor már a váza vizében áznak. A becézéssel, a gondosan megválogatott szavakkal lehet elérni, hogy a tengerparttól messze, a halálukban is még napokig éljenek. Hogy a tömött, puha viráglabdacsok olyan rikítóan sárgálljanak, mint amilyen feltűnően villan ki az Andrin határában, a földeken dolgozó, kaszálo férfiak szakadt ingéből a csupasz, nedves hát. A szemérmetlen, vágyakozó és fáradt test, ami nem tud ellenállni a ráncos, májfoltos, ám kicsi, puha kéz érintésének.

Öregségemben egy idegen ország idegen szarvasmarháinak a fülébe magyarul fogok sutogni. Miközben északról a korábban csak kagylók mélyéből ismert óceán moráját viszi felém a szél, néma, feszülő tőgyű tehéneknek, foltos bociknak, jóllakott üszőknek mondom el, hány férfit, mikor és milyen kértem, bújjon az ágyamba. Hány nyelven beszéltek hozzám, hány nyelvvel érintettek, és közben hányan akartak a maguk örökkévalóságában (a már halottá vált pillanatban) megőrizni. Kihajtogatni, kibontogatni, anyaggá gyúrni. Lefesteni, lefotózni, megírni, amiből végül, a sok ígéret ellenére, soha semmi nem lett.

Nem építke házat, az andrini polgármesternek és a feleségének, a szép, fekete hajú Mariának írok, találjanak nekem egy helyet, ahonnan többé már nem kell elmenekülnöm. Ahova a mimóza mellé ültethetem a Gézától, az orosházi barátomtól kapott magyar vilmoskörtefát, aminek a termése, hiába szeretném, hiába tapogatom nyaranta, soha nem fog beérni, és amiből soha nem főzhetek pálinkát. Nem itathatom a vagy száz felnőtt spanyolt a spanyolmagyar pálinkámmal, és elmondani se tudom majd nekik, miért nézem, vizsgálom olyan

* Elhangzott a *Müller Miklós/Nicolás Müller a lencse előtt c. kiállítás megnyitóján*, Szegeden, 2018. 10. 24-én.

gondterhelten az idegen földön növekvő fám kemény, haszontalan gyümölcsseit. A nem létező pálinkám iránti sóvárgásban négyszáz spanyol szarvasmarhának (néma, feszülő tőgyű tehénnek, foltos bocinak, jóllakott üszőnek) megrészegülve szavalok majd Ady Endrét, Juhász Gyulát, de leginkább Radnóti Miklóst. Azt, hogy „belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngé ága”, meg azt, hogy „ne menj tovább, barátom, kiálts rám! s fölkelek!”. Nyugtalan álmok után, hajnalonként a kerítés mellett levő hegyvonulatot fogom nézni, miközben a hátam mögül nekem zúg, morajlik, nyöszörög és üvölt az óceán. Az orosházi barátomnak fogok telefonálni, csak neki tudom majd elmondani, magához hív a temérdek víz, és szüntelenül azt harsogja, „nem jó neked a föld”. A szobámban (a harmincnégy négyzetméternyi lélettérben) felhalmozott, öregségemig gyűjtött, szelektált spanyol, filippínói, marokkói, magyarországi és szerbiai kacatok közül mondom el Gézának, „soha nem fogom lefényképezni az óceánt”, meg azt, „túl messze vagy”. Az andrini életemben a telefonvezeték fekete kacskaringói, a csigavonalból kifutó, a mély, néma, hallgatag világokat behálózó drót minden délután ötkor köt majd össze Gézával, ilyenkor a csukott ablakok segítségével kizárom a külvilág többi zaját. A beömlő, késő délutáni erős fény egy preparált, díszes bikafej (a halott madridi torreádor utolsó trófeája) üvegszemén lel otthonra. „Az óceán is meghal”, mantrázza majd minden nap a sercegő telefon.

Magyarországon vagyok, és azt álmodom, kicsi cserépbé kell beültetnem egy sérült, törött mimózaágat. Letérdelek, és ráncos markommal lapátolnám már a virágföldet, amikor azzal szembesülök, hogy nem elég a matéria. Boltba nem tudok menni, mert nincs bolt, csak több kilométernyire, én pedig nem hagyhatom magára az ágacskát. Az udvaron levő, virágtalan balkonládák között keresgélek, de nem használhatom fel a bennük levő, penészes, kemény földet. A gyilkos anyagot, ami bársonyos, szürkésfehér rétegével mindent szép lassan megöl, amivel csak érintkezésbe lép. Arra gondolok, ki kellene rakni a ládákat a napra, hátha a tavaszi meleg fény magába szívná és letarolná a puha szürkésfehér felszínt. Ha a nap ereje leszűretelné a penészt, lenne földem, amibe elültethetném a mimózámat. Abban reménykedem, öregségem ellenére még lesz időm arra, hogy lássam, hogyan gyógyul meg egyik napról a másikra, hogyan erősödik, hajt ki. Talán lesz még időm, hogy végigmondjam, végigírdjam, végigfessek, végigfotózzam, hogyan nő óriási, tömött viráglabdacs-fürtökben pompázó, csepeges fává.

Harminc vagy negyven év múlva Andrinban Gézának, a telefonba nyöszörgöm el, hogy egy törött mimózaágacs-kában alszom, és már nem számolom, hány nyugtalan éjszakán és nappalon vagyok túl. Ott, egy spanyol faluban értem majd meg, most már örökké velem alszanak a hasított ingű, verejtékes férfihátak, velem ringatóznak a halál suhintásától még gyanútlan spanyol, magyar, szerb és horvát aranyárga kalászfekék. Visszeres lábamban velem szaladnak a poros utakon a terelőkutyák, velem legelnek a határban a méla szarvasmarhák, én körözök mint alvajáró lélek a farkuk körül. Én menekülök el a filippínó férjemtől. Én menekülök el Magyarországról a nácik és a koncentrációs tábor elől. Én menekülök el a háborútól, a portugál Gestapótól, az araboktól. „Foltos tehene vagyok egy vén világnak, és egy elalvó mimózaágacs-kában alszom, Géza”, mondom a sercegő, fekete telefonba. „Nem vagyok én más világ, hiába szeretnék, nem lehetek.”

(A szövegben eredeti vagy torzított formában Radnóti Miklós- és Federico García Lorca-idézetek vannak.)